

Warszawa, 07-10-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.602.6.2023.CW

**Pan
Sylwester Marciniak
Przewodniczący Państwowej Komisji
Wyborczej
Państwowa Komisja Wyborcza
e-PUAP**

Szanowny Panie Przewodniczący,

mając na względzie uchwałę nr 226/2023 PKW z dnia 3 października 2023 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych dotyczących zadań i trybu przygotowania oraz przeprowadzenia głosowania w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz w referendum ogólnokrajowym zarządzonych na dzień 15 października 2023 roku, pragnę zwrócić się do Pana Przewodniczącego z prośbą o przyjęcie następujących uwag i przedstawienie przez Państwową Komisję Wyborczą stanowiska w sprawie.

W wystąpieniach skierowanych do Marszałek Sejmu RP oraz Marszałka Senatu RP z dnia 12 kwietnia 2023 roku wskazałem na potrzebę zmiany m.in. art. 230 § 2 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2022 r. poz. 1277 ze zm.) w celu usunięcia ograniczenia czasowego liczenia głosów w zagranicznych obwodach

głosowania. W wystąpieniu tym wskazałem, że przepis ten rodzi ryzyko, iż ważne głosy oddane w głosowaniu za granicą mogą zostać uznane za niebyte tylko z tego powodu, że obwodowa komisja wyborcza nie dotrzyma 24-godzinnego terminu przekazania wyników głosowania do okręgowej komisji wyborczej.

Podobne wątpliwości pojawiają się podczas lektury powołanej na wstępie uchwały PKW. Wedle zawartych w niej wytycznych **obwodowe komisje wyborcze mają przeprowadzać jednocześnie czynności służące ustaleniu wyniku głosowania zarówno dla wyborów do Sejmu i Senatu RP, jak i dla referendum** – co odzwierciedlają szczegółowe reguły wypełniania kolejnych punktów protokołu z czynności komisji. W szczególności **ostateczne protokoły głosowań w wyborach do Sejmu, w wyborach do Senatu i w referendum mają być sporządzane po ustaleniu wyników wszystkich trzech głosowań.**

Jest oczywiste, że treść uchwały jest związana z art. 90 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 851 ze zm.), regulującym zasady organizacji głosowania w przypadku zarządzenia na ten sam dzień wyborów parlamentarnych i referendum ogólnokrajowego. Niemniej jednak przyjęte w uchwale PKW zasady procedowania komisji mogą zwiększać ryzyko, że uzyskanie wyników głosowania w niektórych zagranicznych obwodach głosowania może nie nastąpić w ciągu 24 godzin, co doprowadziłoby do ziszczenia się następstw wskazanych w art. 230 § 2 Kodeksu wyborczego.

Pragnę w tym miejscu odnieść się do informacji dotyczącej czasu ustalania wyników głosowania w wyborach do Sejmu i Senatu RP w obwodach utworzonych za granicą w 2019 r., opublikowanej przez PKW w dniu 18 września 2023 r. Z informacji tej wynika, że w niektórych zagranicznych obwodach głosowania zdarzały się przypadki, gdy protokoły wysłano po 14–15 godzinach od momentu zakończenia głosowania. Bez przeprowadzenia odpowiedniej symulacji nie jest możliwe dokładne obliczenie, jaki jest stosunek czasu potrzebnego do obliczenia głosów z kart referendalnych

w stosunku do czasu liczenia głosów z kart wyborczych w wyborach do Sejmu RP oraz w wyborach do Senatu RP. Zakładając jednak, że wskazane trzy czynności wymagają podobnej ilości czasu, prognozować można, iż łącznie czas ten może wynieść nawet 22 godziny, co niebezpiecznie zbliża się do wskazanego ograniczenia czasowego.

Zgodnie z art. 26 ust. 2 ustawy o referendum ogólnokrajowym: „Wyniki głosowania i protokoły głosowania z obwodów utworzonych za granicą oraz na polskich statkach morskich są przekazywane komisarzowi wyborczemu właściwemu dla miasta stołecznego Warszawy”. W powyższej ustawie **nie ma przepisu, który mówiłby, że jeżeli komisja nie uzyska wyników głosowania w referendum w ciągu 24 godzin od zakończenia głosowania, to głosowanie uważa się za niebyłe**. Należy wskazać, że art. 92 ust. 1 ustawy o referendum ogólnokrajowym przewiduje, iż w sprawach nieuregulowanych w tej ustawie odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy Kodeksu wyborczego. Kwestia ustalenia wyników głosowania w referendum nie jest jednak zagadnieniem nieuregulowanym w ustawie o referendum, a więc w tym zakresie Kodeks wyborczy – w tym art. 230 § 2 tego aktu – nie znajduje odpowiedniego zastosowania. Zgodnie zaś z art. 6 ust. 3 ustawy o referendum, do obwodów głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą oraz do obwodów głosowania dla wyborców przebywających na polskich statkach morskich stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu wyborczego. Przepis ten jednak został zamieszczony w tej części ustawy, w której uregulowana jest kwestia tworzenia obwodów głosowania, a nie reguł ustalania jego wyników.

Z powyższego wynika, że **w przypadku referendum ogólnokrajowego nie znajduje zastosowania rozwiązanie nakazujące uznać wyniki głosowania w obwodach zagranicznych za niebyłe z uwagi na upływ czasu**. Innymi słowy, w przeciwieństwie do głosowania w wyborach, w świetle obowiązujących regulacji ustawowych **nieuzyskanie przez komisję wyników głosowania w ciągu 24 godzin nie wywołuje skutku w postaci uznania głosowania w referendum za niebyłe**.

Wskazana na wstępie uchwała PKW nie uwzględnia powyższej okoliczności. Tymczasem nie ma przeszkód ustawowych, dla których wyniki głosowania w referendum nie mogłyby być ustalane i protokołowane już po ustaleniu i zaprotokołowaniu wyników głosowania w wyborach. Taka sekwencja czynności komisji wyborczych zmniejszałaby ryzyko nieuzyskania wyników głosowania w wyborach w ciągu 24 godzin od zakończenia głosowania.

Dlatego też pragnę zwrócić się do Państwowej Komisji Wyborczej z uprzejmą prośbą o odniesienie się do powyższych uwag i wyjaśnienie:

- czy aktualne brzmienie wskazanej na wstępie uchwały PKW jest optymalnym rozwiązaniem z punktu widzenia potrzeby zminimalizowania prawdopodobieństwa wystąpienia sytuacji, w której choćby w niektórych obwodach zagranicznych głosowanie w wyborach mogłoby zostać uznane za niebyłe;

- czy rozważano rozwiązanie zakładające, że wyniki głosowania w wyborach byłyby ustalane i protokołowane w pierwszej kolejności, a wyniki głosowania w referendum – gdzie nie występuje zagrożenie uznania głosowania po 24 godzinach za niebyłe – były ustalane i protokołowane już po sporządzeniu ostatecznej treści protokołów głosowania w wyborach. Jeśli takie rozwiązanie było brane pod uwagę przez PKW, to uprzejmie proszę o wyjaśnienie, z jakich przyczyn z niego zrezygnowano.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/